

שהמתנות שלי, נותן הישראל את המתנות לכל כהן שירצה, ואין חייב ליתן דווקא לכהן המוכר.

חזינן שהישראל חייב במתנות! (1)

ומתריצין: האומר "על מנת שהמתנות שלי" אאומר "חזין מן המתנות" קא רמית? לא דמו. "חזין" לשון שירא הוא, ששייר הכהן את המתנות לעצמו ולא מכרן לישראל, ולהכי פטור הלוקח (2). מה שאין כן לשון "על מנת", לאו שירא משמע אלא תנאי, שמכר לו הכהן את כל הבהמה, בתנאי שיתן לו הישראל אחר כך את המתנות, וזה אין

שהלוקח מתנות מכהן קודם שחיטה חייב במתנות (8).

שמע מינה: בטר חיובא אזלינן! שהרי כאן קנה הישראל מהכהן רק את המתנות, ועיקר הבהמה נשארה של הכהן, ובכל זאת חייב במתנות, שמע מינה! (9)

שנינו במשנתנו: ואם אמר לו הכהן לישראל, אני מוכר לך הבהמה חזין מן המתנות, פטור הישראל מן המתנות.

קלד-א ורמינהו: כהן שמכר בהמה לישראל ואמר לו: הריני מוכר לך את הבהמה על מנת

בסוגיין, שאם הלחי שלו הוא מחוייב ליתנו אף אם שאר הבהמה אינה שלו.

1. כתב רש"י שישראל שעשה באופן זה, שמכר חזין ממתנותיה, הלוקח חייב, כי כיון שהוא שחטה עליו חל החיוב לתת את המתנות. וכוונתו כי משום ששני הבעלים חייבים במתנות הדין עם הטבח, והוא חייב לתת לכהן שירצה בו המוכר, כי טובת הנאה שלו. ראה מעדני יו"ט [אות י"ט].

ובדרכי תשובה [אות קפ] הביא מחלוקת אחרונים באופן שמכר הישראל לכהן חזין מהמתנות, שהכנסת הגדולה פטר את שניהם, הישראל המוכר פטור משום שהחוב על הטבח, ואילו הכהן הלוקח ששחט פטור מן המתנות. אך בשלחן גבוה כתב שדין הכהן הלוקח, כדין טבח כהן ששחט לישראל שהוא חייב, ואינו יכול לערבם לעצמו, כי המוכר לא מכרן לו, ורק אם אמר לו המוכר הישראל על מנת שתתנם לי, יכול הכהן לקחם לעצמו כי הוא קודם לכל כהן.

2. רש"י פירש שאינו יכול להתנות על נתינת המתנות, כי אינן שלו אלא של כל הכהנים ואין

8. הרמב"ם [ביכורים י ט] כתב הלוקח גז צאנו של נכרי אחר שגזזן הגוי פטור מראשית הגז. ודקדק האור שמח שאם לקחו הישראל ממנו קודם שגזז, חייב אף שבהמת הגוי פטורה מראשית הגז. ואם כן תמוה איזה חומר יש בזרוע ולחיים יותר מראשית הגז, והרי בשתייהן חייב הלוקח לתת את המתנות שקנה קודם שהתחייבו. ופטור ממתנות בבהמה ששחטה עכו"ם ואחר כך לקחן ישראל.

ובחוקר לדעת [לר' אברהם מטיקטין] הביא מהמאירי שכוונת הרמב"ם שקנה מהגוי את כל הגיזה שתצמת, ובדרך אמונה דחה שלשון הרמב"ם משמע שקנה "אחר שגזזן" ולכן גרס "אע"פ שגזזן", דהיינו, שאף שהקנה לישראל וגזזן בשבילו פטור הישראל כי הצאן אינו שלו, [אך אילו גזזן הישראל היה חייב כי יש לו צאן לגיזתה], ובמתנות כששחט הגוי לצורך הישראל שקנה ממנו המתנות, חייב הישראל לתת לכהן, וזהו חומר במתנות מראשית הגז. [ע"י ישראל].

9. ראה לעיל [עט ב, רלב א] שהבאנו את דברי הגר"ח שחיוב מתנות חל בגוף הבשר ואינו תלוי בשם הבהמה כולה. וכדבריו משמע

בכחו להתנות, שהרי המתנות אינן שלו אלא של כל שבט הכהנים.

ורמינהו מברייתא אחרת לברייתא זו:

דתניא: אמר הכהן לישראל על מנת שהמתנות שלי — המתנות שלו! ושלא כדברי הברייתא לעיל שב"על מנת" נותן הישראל לכל כהן שירצה?

ומתצינן: בהא פליגי שתי ברייתות, מר — בעל הברייתא השניה — סבר כי לשון "על מנת" שז"ר הוא, ולכן המתנות של הכהן, שהרי שירין לעצמו ולא מכרן, ומר — בעל הברייתא הראשונה — סבר שלשון "על מנת" לאו שז"ר הוא אלא תנאי, וכיון

שאינו יכול להתנות על זה נותן הישראל לכל כהן שירצה⁽³⁾.

שנינו במשנתנו: אמר לו מכור לי בני מעיה וכו'.

אמר רב: לא שנו דאם לקחן הימנו במשקל שנותן הלוקח את המתנות לכהן והוא חוזר ותובע מן הטבח, אלא היכא ששקל הלוקח לעצמו, דכיון שהטבח לא נגע במתנות, אינו בעל דברים של הכהן. ולהכי הלוקח נותן לכהן [והוא יחזור על הטבח, שהרי עליו [על הטבח] היה מוטל ליתן את המתנות].

אבל אם שקל לו טבח ללוקח, הדין אף עם

לו בהן אלא טובת הנאה. וכוונתו, שמתנה שיתן לו את המתנות לא בתורת מתנות כהונה, אלא בתורת "מתנה" סתם, ואינו יכול להתנות עליהם כי אינם שלו.

אך בתוס' מבואר שיכול להתנות על המתנות עצמם אלא שתנאו הוא נגד דין התורה, ובהערות על תוס' נברר אם כוונתם באופן שאמר על מנת שתתנם לי, או באופן שאמר שיהיו שלו.

והריטב"א כתב שאם אמר "על מנת שתתן לי המתנות", חל התנאי וצריך ליתן את המתנות דוקא לכהן שמכר לו. [ואין זה מתנה עמשכ"ב]. אך אם אמר "על מנת שהם שלי" אין זה תנאי אלא פיטומי מילי בעלמא, ואז נותן לכל כהן שירצה, ואין המקח בטל כי אינו תנאי כלל.

וראה ריטב"א בקידושין [כג]. שפירש כי בן לוי שמכר שדהו לישראל על מנת שמעשר ראשון שלו, נחשב שז"ר, משום שלא התנה על הגברא "שאתה תתן לי" אלא על המכירה שיתקיים התנאי בגוף המכירה שיהא המעשר שני שלו, ולכאורה לדבריו כאן באופן זה יהיה פיטומי מילי, [ושמא יש לחלק בין מעשר שיש

בו זכות ממון בתבואה, למתנות שאין בהם אלא מצוות נתינה לבעלים.

והביא שיש מפרש שהתנאי ראוי לחול, אלא שקנסוהו רבנן משום ששאל חלקו בפיו.

3. ביאר הריטב"א שהברייתא השניה סוברת כי אין כוונתו באמרו "על מנת" לעשות תנאי, אלא ששירם לעצמו ואמר על מנת שהם שלי ואינם מכורים לך, ומקור דין זה בכבא בתרא [סג]. לגבי בן לוי שמכר שדה לישראל על מנת שמעשר ראשון שלו, וראה שם רשב"ם שכיון שאין אדם קונה דשלב"ע בהכרח ששיר המעשר לעצמו, והיינו משום שתנאי שאינו מעלה ואינו מוריד בהכרח שכוונתו לשיר.

וראה חזו"א [יו"ד ז סק"ב] שדוקא באופן שהתנאי אינו חל, ואם יחשב כשיר יתקיים התנאי והמקח, אז נעשה על מנת כשיר, אך כשאי אפשר לקיים את התנאי והמקח, אלא התנאי מבטל את המקח, נשאר להחשב כתנאי ולא כשיר.

וכבר תמהו שם הראשונים, אם שירי איך

בהערה 2 על תוס' שהגרש"ש נקט כי כוונת הרא"ש בסוגיין שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה "חלף עבודתכם", אולם נראה שהרא"ש השמיט בדוקא טעם זה לענין מתנות כהונה וכתב "שהתורה נתנה לכל כהן שירצה", משום שנקט כדעת הנצי"ב בהעמק דבר [במדבר יח ז] ש"חלף עבודתכם" נאמר רק במתנות לוייה ולא במתנות כהונה. וראה מעדני יו"ט כאן, והגהות יד אפרים ליו"ד סא.

והש"ך [יו"ד סא סקי"ח] כתב שדוקא במתנות אינו שיור כי נתן את כל הבהמה לישראל, אך בן לוי שמכר קרקע, הרי היא בחזקת בעליה עומדת, ומשייר לעצמו מה שירצה.

וראה בקהילות יעקב [לח] שבבהמה לא שייך שימכור על מנת לשייר, אלא או מוכר חלקה או שאינו מוכר כלל, כי אין אופן שימכור כולה על מנת שחלקה אינה מכור, ובהכרח כוונתו על תנאי שיתן לו מתנות. אבל בקרקע מוכר כולה ומשייר בגידולין, ושייך לומר שמוכר על מנת לשייר, ויתכן שזו כוונת הש"ך.

והפרי חדש כתב שרק תנאי שאם יתקיים יתבטל הקנין לגמרי, כבן לוי שמתנה על המעשר שאינו בעולם נחשב כשיור, אך תנאי במתנות שחסרונו רק משום שמתנה על מה שכתוב בתורה, אינו שיור כי אין חסרון התנאי בעצם הקנין, וראה דרישה [חז"מ רט] ומחנה אפרים [דשלבל"ע ה]. ובהגהות ה"טז [שם] תמה מה החילוק בין התנאים והרי שניהם אינם חלים [וראה שם שביאר סוגיין כביאר הרמב"ם בפירושו המשנה שהתנה שאינו משתתף עמו במתנות. עי"ש].

ובנתיבות המשפט [שם סק"ה] כתב שדוקא במתנות נחלקו, משום תנאי על מה שכתוב בתורה והיינו שהסובר שהוא שיור נקט שלא מכר לו את המתנות כלל, ולכן חל התנאי כי אינו מתנה עמשכ"ב, ואילו הסובר שהוא תנאי,

יעשה ממנו הלוקח מעשר, וביארו רבינו יונה והרא"ש שהמוכר משאיל ללוקח פירות שיעשר עליהם, ואחר שמעשר מחזיר את המעשר למשאיל, ומשיירו להחזיר לו אחר שיקרא מעשר ראשון. אך במתנות לכאורה לא שייך אופן זה, כי אין חיוב מתנות על הבהמה כאשר המתנות ביד הכהן, וראה מאירי שם. [לכאורה תמוה אם כן מהו הלשון "המתנות שלו" ושם נקט לשון התנאי] וראה רש"י שפירש שהקושיא היא מברייתא לברייתא, והיה אפשר לפרש שהקושיא היא מהברייתא ש"המתנות שלו" על המשנה ש"פטור ממתנות", ועיין].

והרמב"ן [בבבא בתרא שם] כתב שרב האי גאון פסק בספר המקח דהוי שיורא, כי אין חולק על הדין של בן לוי שמכר שדהו, [וביאר כי בסוגיין אין המקח בטל, ואף למאן דאמר שהוא תנאי נותנו לכל כהן שירצה, כי אין כאן לשון תנאי "שתתן לי" אלא "שהמתנות שלי ופיטומי מילי הם, ראה בעמק השער ריש שער יט].

ובדעת הרמב"ם הקשה ה"טז [חז"מ ריב ס"ג] שסתור דבריו, כי לענין מתנות כתב [בפ"ט הי"א] שנותנן לכל כהן שירצה, ואילו לענין בן לוי פסק [בפ"ז ממעשר הי"ט] שהמעשרות שלו. וכבר חילק המאירי [בב"ב שם] בין מעשר שישנו בכל שנה ואין אדם מסכים שיהיה המקח תלוי בתנאי שנמשך לעולם, אך מתנות מתברר קיום התנאי מיד בשחיתתו, ונחשב כתנאי ולא כשיור, וכן משמע מסיום דברי הרא"ש כאן.

ועוד יש לחלק כדברי הריטב"א בהערה 1. בין תנאי דגברא לתנאי על המכירה. וכן משמע מדברי הרא"ש שם [סימן ז] שבמעשר לא שייך תנאי כי אם כן אין הלוי נוטלו "חלף עבודתו" אלא בעד התנאי ודין זה נאמר במעשר שהתנה ש"יהיה שלו", אך במתנות כהונה התנה ש"תתן לי" והיינו שיקיים מצוות נתניה דוקא בנתינה לו, ולפיכך שייך בהם תנאי ואינו נעשה שיור. וראה

ללוקח, הדין עמו — עם הלוקח בלבד (5).

לימא בדרב חסדא קמיפלגי רב ורב אסי, דאמר רב חסדא: גזל אדם מחבירו דבר ולא נתייאשו הבעלים מלמצאו, ובא אדם אחר ואכלו לאותו גזל, רצה הבעלים, מזה,

הטבח, שיכול הכהן לתבוע מאיזה מהם שירצה, ואם תובע את הטבח, על הטבח מוטל לבדוק אם המתנות עדיין בעין שיתנם לכהן (4).

ורב אסי אמר: אפילו אם שקל לו טבח

הטבח חייב כי משתרשי ליה המעות שקיבל מן הלוקח, וכן משמע מרש"י שכתב בסמוך [ד"ה והכא] שהנידון אם חייב "לשלם" ולא כתב אם חייב "לתת". [וראה לעיל קלא. שהעמידה הגמרא לפי רב חסדא באיתנייהו בעינייהו].

ולכאורה דברי הר"ן תמוהים, שהרי שיתו לעיל [קלא.]. שאם התכוון להפקיע חיובו ומצוותו נפטר מתשלומין אף במשטרשי ליה, [ורק לתוס' הוא חייב משום ממוני גבך], ובהכרח שלא מועיל להפקיע חיובו אלא כששינה את החפץ, כגון ראשית הגז שצבעו, אבל כשהמתנות בעין אי אפשר להפקיעם.

אך הרמב"ם [פ"ט הי"ב] כתב שגם המוכר מתנות כהונה פטור ובאחיזתו [ח"ג סג] הביא רדב"ז שהמוכר פטור כי התכוון לגזול, ומשמע דמשטרשי ליה אינו מחייב כשהתכוון לגזול אף שהמתנות בעין, וראה מהר"י קורקוס שחילק בין המסקנא שמתנות כהונה נגזלות והמצוה נפקעת, ואפילו הן בעין אינו צריך להחזיר, אך בהוה אמינא שנחלקו ברב חסדא מדובר באופן שאכלן הלוקח ואינם בעין, ועי' היטב בחידושי הרמב"ן..

והחזו"א [יו"ד ז סק"ה] הקשה למה אין הטבח חייב מעיקר הדין, "שהדין עם הטבח", ותירץ "דאיירי בלא שחט הבעלים" וכנראה כוונתו שהטבח רק מוכר מה ששחט לו אחר, וראה רש"י ד"ה אלא "שעל הטבח היה מוטל ליתן".

5. רש"י פירש שבין רב ובין רב אסי סוברים שיכול לתבוע מהלוקח, ונחלקו רק אם יכול

דעתו שמכר לו את כל הבהמה ולא שיר לעצמו אלא את זכות נתינת המתנות, ולא שמשייר את עצם המתנות עצמם אלא שנוטלם לעצמו מפני זכותו בנתינת המתנות, וזה נחשב כמתנה על מה שכתוב בתורה ואינו מועיל. כי תנאי על מה כתוב בתורה אינו מועיל אפילו על זכות הבאה ממילא.

אמנם לפי המבואר בהערות על התוס' שהריטב"א חולק על תוס' וסובר שתנאי "שתתן לי" אינו נחשב כמתנה על מה שכתוב בתורה, לכאורה אי אפשר לחלק כן.

ועצם דבריו תמוהים, שהרי הזכות לתת לכהן אינה מדיני הבעלות על הבהמה או על הזרוע ולחיים קודם שהופרשו, אלא רק אחר שנקראו מתנות וחל עליהם חיוב נתינה יש לבעל זכות לתת ומה שיר המוכר לעצמו, וראה בחידושי הגר"ש רוזובסקי [ב"מ י"א].

וראה בבית מאיר [על גליון השו"ע ס"א] שתמה למה לא יחול התנאי והרי הוא דבר שבממון, והביא משו"ת הרא"ש [קח] שרק להפטר ולהחזיק ממון שבידו מועיל התנאי, ולא לעבור על דברי תורה, ומשמע שהבין שאין זה שיוור בזכות נתינה, אלא שהלוקח נותן לו זכות זו, וצ"ב. וראה בהערות על תוס'.

4. כתב הריטב"א שרב ורב אסי סוברים שהמזיק מתנות כהונה או שאכלן חייב, שהרי בהכרח מדובר שאכלן, כי אם הן בעין ודאי הדין עם מי שהן ברשותו, וראה תוס'.

והר"ן [על המשנה ברי"ף] כתב שאף לרב חסדא שהמזיק מתנות כהונה פטור אם שקלו

כהונה קנאן בגזילתו ונתחייב לתת לכהן, או דלמא כשהן בעין החוב לתתם מוטל על מי שהם אצלו, ואם כן הראשון שאינם אצלו לא נעשה גזלן עליהם.

דמר — רב — סבר דנגזלות, ולהכי יכול לתבוע גם מהטבח. ומר — רב אסי — סבר דאין נגזלות, ולהכי יכול לתבוע רק מהלוקח, שהרי עתה המתנות ברשותו.

איכא דמתני לה להא שמעתא דפלוגתא דרב ורב אסי בפני עצמה, ולא אמתניתין בלשון "לא שנו", והכי מתנו לה:

רב אמר: מתנות כהונה נגזלות, ואם כן יכול הכהן לדרון עם הטבח.

ורב אסי אמר: מתנות כהונה אין נגזלות, ואם כן דינו של הכהן עם הלוקח בלבד (6).

מהגזלן הראשון, גובה את גזילתו. רצה הבעלים, מזה, מהגזלן השני [שאכלו] גובה. כיון שאכלו השני קודם ייאוש, גם הוא נחשב גזלן, שהרי לפני ייאוש כל היכא דאיתיה לחפץ, ברשותא דמרייהו איתיה.

דמר, רב, אית ליה הא דרב חפדא, ולהכי סבירא ליה דהכא נמי יכול הכהן ליטול מאיזה מהן שירצה, ומר, רב אסי, לית ליה דרב חפדא. ולהכי סבירא ליה דנוטל דווקא מהלוקח.

ורחינן: לא! בעלמא לענין גזילה, שהגזלן קונה את הגזילה על ידי מעשה הגזילה לענין חיוב תשלומין, דכולי עלמא אית להו דרב חפדא, דכיון שקנאו הראשון במעשה הגזילה, יכול הבעלים לתבוע ממנו.

והכא, לענין מתנות, במתנות כהונה אם נגזלות הן קמפלגי, מי אמרינן דגם במתנות

הטבח כי משתרשי ליה, [אלא שאם כן צריך להבין למה לפי רב אסי לא ישלם הטבח כי משתרשי ליה. ומאידיך אם המתנות בעין איך שייך לחייבו משום "משתרשי", וראה אחיעזר שם, וצ"ע]. ולביאורו, אסור ללוקח לאכול את המתנות, ואין הגזול מתנות ומכרם דומה למי שהזיקם, כי לא נפקעת המצוה במכירה, אלא שהגזלן חייב בתשלומין ואם ירצה הכהן יקח את המתנות עצמן מהלוקח, וכך משמע מדברי הרשב"א והר"ן.

ובקהילות יעקב [לון] כתב שלפי ביאור זה, המחלוקת היא, האם מתנות כהונה הן ממון כהן ושייכת בהן גזילה, או שהן רק כהפקר לעניים וכיון שאין נגזל לא שייכת בהן גזילה.

אך הרמב"ם [פ"ט הי"ד] כתב שהקונה מתנות כהונה מהגזלן, אף על פי שאינו רשאי לקנותן כי הוא מסייע לגזלן, מותר לו לאכול

לתבוע גם מהטבח, או כיון שלא נגע במתנות אינו נחשב גזלן. ותוס' נקטו להיפך שלכולי עלמא יכול לתבוע מהטבח ונחלקו אם יכול לתבוע גם מהלוקח, והקשו כנ"ל שאם אכלן פטור, ואם הן בעין למה לא יוכל לתבעם מהלוקח שהן בידו.

אולם בפשטות הכוונה היא שהגזול יכול לקחת גזילתו גם מהשני, כי היא בעין, אך נחלקו אם השני חייב בהשבת המתנות כי גם הוא נעשה גזלן, או שרק זכות הכהן לקחת ממנו המתנות, אך הוא אינו חייב בהשבה, ולכן נחשב שאין הדין עמו אלא עם הראשון.

6. לפי פירוש רש"י הביאור כפשוטו שרב סבר שנגזלות ולכן גם הטבח חייב, ורב אסי סבר שאין נגזלות ורק הלוקח חייב להשיבן שהן בידו. ואף אם מזיק מתנות כהונה פטור, יתחייב

מתניתין:

הפרה עד שלא נתגייר, פטור מן המתנות.
ואם נשחטה משנתגייר — חייב⁽⁷⁾.

גר שנתגייר, והיתה לו פרה. אם נשחטה

פטור מנתינת המתנות, לבין המוכר בשר, שלא התכוון לגזול המתנות ולמכרן, ולכן הלוקח חייב לתתן לכהן. [וביאר הר"י קורקוס שבהלכה י"ד מכר לו רק המתנות ומוכח שהתכוון לגזולן ואילו כאן מכר לו אותן עם שאר הבשר, או ששקל הלוקח בעצמו וכדלהלן. ויתכן שלא התכוון לגזול].

אך דעת הרא"ש והטור שאין חילוק בין התכוון לגזול או לא התכוון, ואם המתנות בעין הלוקח חייב להחזירן ואם לא החזירן, תלוי מי שקל, שאם המוכר שקל לו, הבין עמו שהוא הטבח, אך אם הלוקח שקל המוכר פטור כי לא גולם והם עדין בעין ועל הלוקח להחזירם.

ובחזו"א [שם] ביאר בלשון הרמב"ם "לקחם ממנו במשקל" שכוונתו לחילוקו של רב שאם לקח במשקל הרי הוא הלוקח גולן, אך הר"י קורקוס כתב כי למסקנא נחלקו אם מתנות כהונה גזולות או לא, ופסק הרמב"ם שהיא מחלוקת בפני עצמה, ולא נאמרה על המשנה, נמצא שאין חילוק מי שקל אלא תלוי רק בכוונתו לגזול, והחילוק מי שקלן הוא רק לענין התשלום לטבח, שאם משלם על "בני מעים", יודע שהתשלום הוא על הבשר שחוף מהמתנות, ואם משלם לפי משקל מנכה לו משקל המתנות.

7. בספרי [פרשת שופטים] דרשינן מהכתוב "מאת זוכחי הזבח" שהחוב תלוי בשעת זביחה. ובהגהות חכמת שלמה [בסוף יו"ד] דן למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, אם התגייר בין שחיטת סימן ראשון לשני, אם חל עליו חיוב מפני חלק השחיטה שבעת חיובו, ובביאור ההלכה הוכיח מכמה מקומות שחיובי שחיטה תלויים בכל השחיטה ולא בחלקה, עיי"ש, ובהערות לחברותא זבחים [ו].

משום שהן גזולות. [וכתב הר"י קורקוס שצריך הלוקח להחזיר המתנות לכהן כדי לצאת ידי שמים]. וביאר הר"ן כוונת הרמב"ם שנחלקו אם הראשון הטבח גולן וממילא קנאן הלוקח, ואינו חייב להחזירן, או שאינן גזולות, ולפיכך אין השני קונה וחייב להחזירן אם הן בעין, [ולשלם, למאן דמחייב את המזיק מתנ"כ].

וביאר החזו"א [שם] שהלוקח קונה את המתנות הגזולות אף שהן בעין, בקנין שינוי רשות, ואף שבכל גזילה אין שינוי רשות קונה, במתנות כהונה די בקנין כזה. ובזכר יצחק [יב] ואבי עזרי [על אתר] כתבו שחיוב ההשבה מעכב את הקנין בכל גזילה, אך במתנות כהונה כשם שהמזיקן פטור כך אין בהן חיוב השבה והן שייכין לגולן, אלא שאין הראשון קונה אותם כי לא נחשב שנעשה בהן מעשה גזילה עד שמכרן לאחר. וראה בדרך אמונה שנקט כי זו גופא כוונת החזו"א, וכתב שכל זמן שהן אצל הגולן בעין כופין אותו לקיים מצוות נתצינה, ורק הלוקח זוכה בהן, כי אין מצות נתינה מוטלת עליו אלא על הטבח.

ובעונג יו"ט [צח בהג"ה] כתב שכוונת הרמב"ם שהגזילה מפקיעה את המתנות ממצוותן, ולכן השני פטור, אך הראשון חייב להשיבן כל זמן שהן בעין, כיון שנעשה גולן עליהם ונחשבים ברשותו, ואין בהם פטור תשלומין אלא אם אבדו או הווקו. וראה אחיעזר [ח"ב לו, ב].

עוד כתב הרמב"ם [בהט"ו]: אם אמר לטבח מכור לי בני מעיה של פרה והיו בה מתנות נותנם לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים, לקחם במשקל נותנם לכהן ומנכה לטבח מן הדמים, ומדברי הר"ן מבואר שכוונת הרמב"ם לחלק בין המתכוון לגזול מתנות כהונה, שהלוקח ממנו

של בעל הבית. שאין דין לקט אלא במה שנושר בעת הקצירה, ובמקום זה הרי לא קצרו עדיין כלל.

חזורי הנמלים שלאחר הקוצרים, שכבר קצרו באותו מקום, חטים העליונים שבחור — לעניים, דאיכא למימר שנשרו בשעת קצירה ולקט נינהו. והחטים התחתונים שבקרקעית החור — לבעל הבית, דאמרינן דקודם קצירה הכניסום הנמלים לשם.

רבי מאיר אומר: הכל לעניים! ואפילו אותן חיטין שבתחתית הבור, שספק לקט — לקט!

חזינן דסבירא ליה לרבי מאיר גבי מתנות עניים ספיקא לחומרא, שחייב לתיתם, ואם כן, הוא הדין למתנות כהונה. וסתם מתניתין רבי מאיר, ואם כן קשיא אמתניתין דידן?! [ובתוס' פירשו דהקושיא גם מרבנן] (10), (11).

ואם היה ספק אם נשחטה קודם שנתגייר או אחר כך (8) — פטור, שהמוציא מחבירו — עליו להביא את הראיה! והכא הכהן הוא הבא להוציא מחבירו, ועליו להביא ראיה שנשחטה אחר שנתגייר.

גמרא:

כי אתא רב דימי, אמר: רמי ליה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן: תנן הכא במתניתין: ספק — פטור!

אלמא בספיקא דמתנות כהונה אזלינן לקולא.

ורמינהו: תנן לענין לקט: התבואה שבחורי הנמלים שבתוך הקמה הנמצאת לפני הקוצרים, ועדיין לא הגיעו לשם לקצור (9), הרי אלו — התבואה שנמצאת בחורים —

וביאר הגר"א [בשנות אליהו פאה] דהיינו אפילו שכבר החל הקצירכל עוד לא הגיעו למקום החור אין דרך הנמלים לגרור ממקום הקציר למקום אחר. וכן משמע לשון הרמב"ם [פ"ד ממתנ"ע ה"ט] שהחייב דוקא אם היה החור ב"מקום שנקצר". וראה הערה הבאה.

אבל הר"ש הרא"ש והרע"ב בפאה ביארו, ש"בתוך הקמה" פטור רק לפני תחילת הקציר, אך "לאחר הקוצרים" כשהחלו לקצור חוששים שגררו ממקום הקציר לחוריהם שבתוך הקמה.

10. הרמב"ם [פ"ב ממתנ"ע ה"ט] כתב שזרעים הנמצאים בחורי הנמלים במקום שנקצר הרי זה של עניים ואף על פי שנמצא שחור אין אומרים שהם משנה שעברה, והיינו דפסק כרבי מאיר, וכתב הכסף משנה שכך משמע בסוגיין. וכן הוכיח הר"י קורקוס ממה שהקשו בסוגיין מדברי רבי מאיר על סתם משנה, ובהכרח

8. בישועות יעקב [ס"א סק"ג] כתב שאם הספק בזמן השחיטה, אם תפס הכהן אין מוציאין מידו אך אם הספק בזמן הגירות מוציאין מידו.

והחזו"א [סי' ז] הקשה, אם יש ספק בזמן השחיטה, למה נלך אחר חזקת פטור של הגר, ונאמר המוציא מחבירו עליו הראיה, והרי כנגד חזקה זו יש חזקת הגוף של הבהמה שמוכיחה שלא נשחטה אלא אחר שהתגייר. [והוכיח מכך שאין זו "חזקת פטור" כפשוטה, אלא שאין במתנות חיוב ודאי, ואינה דומה ללקט שחיובו ודאי, והנידון אם חלק מסוים הוא מהלקט או לא, ובגמרא יתבאר] ומשמע שנקט שאין חילוק אם הספק בזמן השחיטה או בזמן הגירות.

9. רש"י פירש "בתוך הקמה" היינו לפני הקוצרים, שעדיין לא הגיעו הקוצרים לשם, והם לבעל הבית כי אין דין לקט אלא על הנושר בשעת קצירה.

אמר ליה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש: אל תקניטני! שאיני שונה באותה ברייתא "דברי רבי מאיר", אלא בלשון יחיד אני שונה אותה, שיחיד אמרה בשם רבי מאיר.

דתניא: רבי יהודה בן אנרא אומר משום רבי מאיר: ספק לקט — לקט. ספק שכחה — שכחה. ספק פאה — פאה. ואם כן, ברייתא — יחידאה היא, ולא קשיא אמתניתין.

שהלכה כמותו ולא כרבנן שנחלקו עמו. אך כל זה רק אם נפרש כרש"י, דפריך מרבי מאיר כי סתם משנה רבי מאיר. אך לתוס' אין ראייה שהלכה בזה כרבי מאיר, כי פירשו דמקשינן גם מרבנן, שמודים כי ספק לקט לקט וחולקים רק בתחתונים שהם משנה שעברה.

וראה בתוס' רעק"א [פאה אות מה] שכתב שהרמב"ם לא רצה לפרש שהקושיא רק משום ש"סתם משנה כרבי מאיר", ולכן נקט שהלכה כרבי מאיר, והקשה לרש"י אם אין רבנן מודים שספק לקט לקט למה אמרו שהעליונים לעניים, ועוד, למה נדחק ריש לקיש להקשות ממשנה שנחלקו בה, ולא ממה ששינוי בפאה [ז' ד'] שאשכול שיש בו ספק כתף, הרי הוא ספק עוללות וניתן לעניים.

אמנם יתכן שרש"י ותוס' נחלקו בביאור המשנה כמבואר בהערה הקודמת, שרש"י סבר שרבי מאיר חולק גם ברישא, וסבר שנחשבים ספק לקט גם כשנמצאו בתוך הקמה, משום שכבר החלו לקצור בחלק מן השדה, ורבנן חולקים ופוטרים בספק לקט, וישמא נחלקו גם בספק עוללות], ולכן מקשינן רק מדברי רבי מאיר משום שסתם משנה כרבי מאיר, אך תוס' סברו כהר"ש שברישא לא מדובר בספק לקט, אלא כשעוד לא החל הקציר בכל השדה, ולפיכך נקטו שגם רבנן מודים שספק לקט לקט, ונחלקו רק אם יש ספק גם על הגרגרים התחתונים.

אולם הרמב"ם בהכרח לא פירש בזה כרש"י, שהרי כתב ש"בתוך הקמה" לבעל הבית, ומשמע שרבי מאיר לא נחלק בדין זה, שהרי בסיפא פסק כרבי מאיר שספק לקט לקט, וכן העיר הרש"ש בפאה שם.

11. הר"ן בנדרים [ז]. הביא שהרשב"א והרמב"ן פסקו לחומרא בספק הגמרא אם יש יד לצדקה ולפאה, כי ספק איסורא לחומרא, והקשה עליהם מסוגיין שהקשו ממתנות עניים למתנות כהונה, ולמה לא תירצו שמתנות עניים הם ספק איסור ולחומרא, ומתנות כהונה הם ספק ממון. וראה במשנת רבי אהרן [זרעים ו.]. שמוכח מדבריהם כי גם מתנות כהונה חיובם מתחיל במצות הנתינה, ואין לכהנים זכות בהם קודם לכן, ולפיכך שוים הם למתנות עניים, וכן כתב באבי עזרי [פ"ד ממתנ"ע ה"ט].

והר"ן הסיק מכח קושייתו שספק מתנות עניים לקולא, משום שהם חיוב ממוני כמתנות כהונה, ובחתם סופר [יו"ד רמ] הקשה הרי בסוגיין ילפינן להחמיר במתנות עניים שנאמר בהם "עני ורש הצדיק" ומדמינן מתנות כהונה, ומשמע ששניהם להחמיר ותירץ שלמסקנא כל הקושיא היא מ"קמה לקמה", ורק בלקט שכחה ופאה החמירו, ודבריו תמוהין שהרי הר"ן כתב להקל גם בפאה, ובהכרח שרק במקום חזקת חיוב החמירו, וכדלהלן, ולא בספק בדיני מתנות עניים. [והדמיון למתנות כהנים הוא רק במתנות שזיכתה להם תורה כמתנות עניים, ואין דינם דומה למתחייב צדקה, ופשוט].

והגרא"ק שם ביאר, שגם לדעת הר"ן המצוה מתחילה בנתינה ואין לכהנים זכות ממונית במתנות קודם נתינתן. אלא שבספק מצוה לתת ממון אזלינן לקולא, [ורק במתנות עניים אמרה תורה "עני ורש הצדיק" להחמיר וכדלהלן]. אך באבי עזרי נקט שדעת הר"ן כי מתנות כהנים תחילת חיובן משום חלף עבודתן והוא ממון השבט, והוא ספק ממון, ולמד הר"ן מסוגיין

אמר ליה ריש לקיש: אפילו אל תשנה אותה אלא בלשון שוטה אחד ששמו בן תדל, אפילו הכי תקשה לך. והא טעמא קאמר התנא למילתיה! ואם כן, מאי נפקא מינה מי אמרה, הא טעמא איכא?!?

דאמר רבי שמעון בן לקיש: מאי האי דכתיב "עני ורש הצדיק", במה תצדיקו את העני

והרש?

אילימא בדינים, שכשעומד העני לדין כנגד עשיר, הצדק את העני, והא לאו הכי הוא, דהא כתיב "ודל לא תהדר בריבו"??

אלא הכי קאמר קרא: צדק משלך — ותן לו! ולהכי, הכא נמי בספק מתנות עניים, תן לו אף על פי שספק הוא (12).

שגם ממון עניים הוא ספק ממון ולא ספק איסור, ובכל זאת החמירו בו.

ובנתיבות המשפט [דיני תפיסה ב] ובקונטרס הספיקות [א ט] תירצו קושית הר"ן שספק ממון לקולא רק כשהוא ספק גזל, אך כשיש בו ספק איסור נוסף לא מועילה החזקת ממון להכריעו לקולא, ולכן בספק יד לצדקה ופאה מחמירים, משום ספק בל יחל, אבל בספק לקט לולי קרא דעני ורש הצדיקו אזלינן אחר רוב של בעל הבית להקל. [והפסוק להחמיר נאמר רק בקמה שיש בה חזקת חיוב, אבל בעצם הספק ראוי להקל].

ותמה הגרש"ש [בשער"י ה יט], ובנדרים סימן ז' שהרי גם במתנות כהונה יש מצות נתינה חרץ מספק גזל, ולמה הולכים בהם לקולא, והעלה מכך כנ"ל, שגם מתנות כהונה מצוות נתינתן היא מצוה ממונית, ואזלינן בספיקה לקולא. והוא הדין לגבי איסורי בל תאחר ובל תלקט שהם אזהרות על ממון עניים, והחזקה מכריעה בהם להקל, אבל איסור בל יחל בנדר צדקה ופאה חל על הגברא, ובו לא מועילה החזקה להקל, וכן ביאר בקהילות יעקב נדרים [סימן ט].

[ובספר עמק יהושע דחה תירוץ זה, כי בסוגיא שם מדובר שאמר סלע זו לצדקה, ולא חל עליו נדר לתתו, אלא נעשה ממון עניים, וספיקו הוא ספק ממון. וראה במחנה אפרים

צדקה ב, ובחידושי הגרנ"ט לנדרים ז ובקה"י שם שכתבו כי הראשונים נחלקו אם באופן זה נעשה ממון עניים או מתחייב ליתן].

12. המרדכי [אות תשלז] הביא שהקשה רבינו משולם לרבינו ברוך למה לא הולכים אחר רוב הקמה שהיא של בעל הבית. ותירץ משום שאמר הכתוב להחמיר דכתיב עני ורש הצדיקו, ובטורי אבן [באבני מילואים לר"ה יד]: ובקונטרס הספיקות [א ט] הקשו שהרי מסקנת הגמרא בסמוך שרק בקמה אמרינן עני ורש הצדיקו כי היא בחזקת חיוב, ולא במתנות כהונה כי פרה היא בחזקת פטור, ואם חזקה מועילה לפטור כל שכן שרוב העדיף ממנה יפטור, ולא נלמד ממקרא זה אלא לחייב בספק.

והגרש"ש [שם] ביאר ש"עני ורש הצדיקו" מלמד שחיוב מתנות עניים הוא עד שיבורר חלקו של העני, ובכל אופן שיש ספק צריך בעל הבית להוציא אפילו משלו לעני, והיינו רק במקום שהספק הוא אם מגיע לעני יותר ממה שמגיע לו בודאי, כגון בקמה שהספק אם גם מה שבחורים הוא מחלק העני, ונמצא שעל השדה חל חיוב ודאי והספק הוא אם נתקיים כל חיובו בחלק שליטו או לא, ולפיכך חייב מספק, אך בגר שהספק הוא על עצם החיוב, לא התחייב גם על חלק הספק. [וראה מהרי"ט ח"א לט]

אמר רבא: לא דמי מתנות עניים למתנות כהונה. **דהכא** במתנות כהונה **דפרה** — **בחזקת פטורה קיימא**, שהרי היתה בחזקת עובר כוכבים הפטור קודם שנתגייר. מה שאין כן **קמה** דמתנות עניים — **בחזקת**

חובבא קיימא, שהרי ברשות ישראל היא מעולם, ועומדת להתחייב⁽¹³⁾.

אמר ליה אביי: והרי לענין חיוב חלה דעיסה אמרינן דאם **נעשית** העיסה **עד שלא נתגייר**

ולפיכך גם רוב לא מועיל לפטור בקמה, כי אינו מבכר את הספק, אלא דין הספק נקבע כדין הרוב, ובקמה התחייב בעל הבית להוסיף את הספק, ורק בפרה שיש חזקה שלא התחייב, אינו חייב מספק. ויישב בכך את שיטת הר"ן שספק ממון עניים לקולא, ורק בתוספת על עיקר חיובו חייבתו תורה].

אמנם כל קושית הטורי **אבן** בנויה על מה שכתב [שם] שחזקת פטור היא מדין חזקה קמייתא, [ואף בזה יש לדון שבקמה יש רובא דאיתא קמן, ואינו עדיף מחזקה, כי אינו רוב שמברר מסברא, אלא דין הנלמד מקרא, וכנ"ל]. אבל הקונטרס הספיקות [שם] כתב שחזקת פטור היא חזקת מרא קמא, וכבר הבאנו [לעיל קלא]. שאין גדרה כ"חזקה" אלא כ"מוחזק", ואין רוב עדיף ממוחזק, שהרי אינו יכול להוציא ממון ממוחזק. וראה בסמוך.

אבן למד ש"עני ורש הצדיקו" מלמד שגדר ספק ממון עניים הוא כספק איסור, ורק חזקה קמייתא מועילה להכריעו להקל, ולא חזקת מרא קמא שהיא מדין "מוחזק", ואינו מברר את הספק אלא קובע את הדין בממונות להעמידם ביד המוחזק, אבל באיסורים הספק בדין מחייב להחמיר. והקונטרס הספיקות סבר ש"עני ורש הצדיקו" מלמד שממון עניים ספיקו לחומרא בדיני ממון, ובדיני ממון מוחזק מכריע שלא יהא ספק, ושוב לא שייך להחמיר בו.

והחזו"א [י"ד ז' סק"ו] הקשה שהרי מצינו [לעיל קלא]. שלויים פטורים ממתנות מספיקא דינא אם נקראו "עם", ועוד מצינו [לעיל קלב]. בצבי הבא על התיישה שפטור מחצי מתנות

13. **בטורי אבן** [שם] תמה ממה נפשך, אם במתנות פטור רק משום שפרה בחזקת פטור קיימא, אבל בספק השקול אזלינן לחומרא, אם כן למה אמרו שבקמה חייב משום שהיא בחזקת חיוב, ומשמע שבספק השקול אזלינן לקולא. ומכח זה הוכיח שאין כוונת הגמרא ל"חזקת חיוב" בדוקא, אלא ילפינן מעני ורש הצדיקו שכל מקום שאין חזקת פטור אזלינן לחומרא. [וכן הסיק בקונטרס הספיקות שם].

וחזר ותמה אם כן כיצד דימתה הגמרא דין מתנות כהונה למתנות עניים, והרי במתנות כהונה אמרו שהמוציא מחברו עליו הראיה, [בפדיון הבן פי"א מבכורים, ובתרומה פי"י

וחזר ותמה אם כן כיצד דימתה הגמרא דין מתנות כהונה למתנות עניים, והרי במתנות כהונה אמרו שהמוציא מחברו עליו הראיה, [בפדיון הבן פי"א מבכורים, ובתרומה פי"י

וחזר ותמה אם כן כיצד דימתה הגמרא דין מתנות כהונה למתנות עניים, והרי במתנות כהונה אמרו שהמוציא מחברו עליו הראיה, [בפדיון הבן פי"א מבכורים, ובתרומה פי"י

— פטור מן החלה, משנתגייר — חייב, ובספק נמי חייב! (14) ואף על גב דלענין חיוב חלה גלגול העיסה קובע, דאם גלגלה ישראל — חייב, ואם גלגלה עובד כוכבים — פטור, והכא בחזקת עובד כוכבים קיימא, ואפילו הכי חייב! ?

אמר ליה: לא דמו, חלה — ספק איסורא הוא, שהרי יש בה עוון מיתה אם לא הפריש, ולהכי אזלינן לחומרא. מה שאין כן מתנות כהונה דפרה, שאין בהם קדושה, ולפיכך חל בהם רק ספק ממונא אי בעי

ליישוב קושית הטורי אבן, על פי יסודו שזרוע לוי"ק דינם כצדקה, ומוציאין אותם מידו. ורק מתנ"כ בככור וכיוצא בו נחשבות ספק ממון של הבעלים והמוציא מחבירו עליו הראיה.

14. הקשו להגרעק"א [בשו"ת ח"ה ה] למה לא נעמיד את העיסה בחזקת פטור כמו שהיתה קודם גלגול, [וכמו שמצינו בתוס' בכורות כד, שגם בככור יש חזקת חולין מקודם לידתו], וכן הקשה במשנה ראשונה.

והשיב, שבמקום שידוע בזמן הפטור שיכול לבוא לידי חיוב כשיגיע שעת חיובו, כגון בידוע שעומד להתגייר ויתכן שתהא שעת בגלגול בעת חיוב, אין החזקה מועילה להכריע את הספק שיש לנו על שעה זו, כי ספק זה היה קיים מתחילה לגבי שעה זו. וכעין זה כתב בכינת אדם [רוב וחזקה יח].

אך לפי זה תמוה מה שאמרו לעיל "פרה בחזקת פטורה קיימא" שהרי אם הספק בזמן השחיטה אם היה בחיוב, נמצא שאין לו חזקת פטור. ואם יש חילוק בין פרה לחלה, הרי אין מקום לקושיית הגמרא, וראה בכינת אדם [שם] שדייק מלשון רש"י "הלכך לא סמכינן אחזקה" שיש בעיסה חזקת פטור, אלא שבאיסור אין הולכים אחר החזקה, וכדלהלן. [וראה גם בהערה הבאה].

וראה ברש"ש שכתב שמדרבנן אין הולכין בחלה אחר הרוב, כי יש לה מתירין שיכול להפרישה ולמכרה לכהן.

אמנם תירוציהם יועילו רק אם הספק מתי

מספיקא דינא אם חוששין לזרע האב, ולכן נקט להיפך, שאין הכוונה שיש בפרה חזקת פטור, אלא שלא נאמר עני ורש הצדיקו אלא כשיש חזקת חיוב. וכן משמע בלשון הר"ן בנדרים, שהחיוב רק במקום שיש חזקת חיוב. [והוכיח כן, שהרי לפרה יש חזקת הגוף שהיתה חיה עד שהתגייר והיא חזקה לחיבו ותדחה את חזקתה בפטור, ובהכרח שאין זו "חזקת פטור" אלא שאין חזקה לחיוב].

אולם יש לומר שבספיקא דינא לא נאמר עני ורש הצדיקו [וכ"כ באבי עזרי שם], ובמיוחד לפי ביאור הגרש"ש שהוא דין רק במי שהתחייב בודאי שעליו להוסיף לתת גם מה שמסופק בו, ובפרת גר פטור כי הספק בגוף החיוב, והוא הדין בלויים ובתיש הבא על הצביה. [ואולי לכך התכוון החזו"א "יש כאן מצות לקט ודאי", והר"ן הקל בפאה כי "עיקר המצוה בספק" עיין היטב בדבריו]. ולביאור זה אין "עני ורש הצדיקו" מלמד להחמיר בספק, שהרי יש ספק שמקילין בו, אלא מדיני מתנות עניים הוא להוסיף ולתת גם את חלק הספק.

ונפקא מינה בין טעמי החיוב בעני ורש הצדיקו, תהיה לחיוב תרומות ומעשרות מספק לקט, שאם חיובן משום ספק לחומרא, יתחייבו בתרו"מ, אך אם דין מתנות עניים כולל את הוספת הספיקות לכאורה יפטרו מתרו"מ. וראה במקדש דוד [זרעים בקטע האחרון] ובתורת זרעים [פאה פ"א מ"א בסופו] שדין זה תלוי במקור הפטור של מתנות עניים ממעשרות.

ובאור שמח [פ"ה מבכורות ה"ג] כתב

ליתן לכהן או לא, ולהכי אזלינן בה לקולא (15).

דאמר רב הסדא וכן תני רב חייא: שמונה ספיקות נאמרו בנה, בארבע מהן אזלינן לחיוב, ובארבע מהן אזלינן לפטור. ואלו הן:

קרבן יולדת של **אשתו**, שספק אם ילדה קודם שנתגייר ופטור או לאחר שנתגייר וחייב, דהוי ספק איסורא, דאסורה לאכול בקדשים עד שתביא כפרה, והמחוסר כפרה ענוש כרת על אכילת קדשים. **וחלה** כדאמרינן לעיל דספק איסורא הוא משום דענוש מיתה. **ובכור בהמה טמאה** דהיינו

פטר חמור, וכמאן דאמר שאסור בהנאה עד שיפדנו [אבל לאחר שמפריש עליו טלה לפדיונו, הוי ספק ממונא, דעל השה לא רמיא קדושה, והמוציא מחבירו עליו הראיה]. **ובכור בהמה טהורה** לענין לשוחטו בחוץ — הוי ספק כרת דשחוטי חוץ, אלא צריך להמתין עד שיסתאב ואז הוי ליה רק דין ממון. בכל הני אזלינן לחיוב (16).

ראשית הנה, והמתנות, ופדיון הבן, וטלה קלד-ב של פדיון פטר חמור, בכל הנך ליכא איסורא אלא רק ספק ממונא, והלכך אזלינן בהו לקולא ופטור בספק.

כי אתא רבין, אמר: מתניתא אחרינא

נתגלגלה, אך אם הספק מתי התגייר, יקשה כמו שהקשה מהרי"ט אלגאזי [חלה יא ד"ה איברא] שנעמידנו בחזקתו הראשונה שהוא גוי ופטור מחלה. ולכן הסיק שבאמת מן התורה העיסה פטורה מחלה, ורק מדרבנן חיבובה אפילו במקום חזקת היתר. [וראה בית מאיר אבה"ע ויד, ופרי מגדים בפתיחה לטריפות, שדנו אם החמירו חכמים בכל איסור שלא להעמיד על חזקה או רק בחלה שהיא במיתה].

הספיקות, שחזקת הפטור בפרה אינה להעמידה בפטור כחזקתה הקודמת, אלא להעמידה בחזקת מרא קמא, יתכן שזו כוונת רש"י, שבמתנות אין קדושה, ונתניתם רק משום ממון, ועל כך יש חזקת מרא קמא. ולפיכך אף אם הן טובלות את הבשר נחשב כספק ממון, כי האיסור מתחיל בחיוב ממון, [וכמו שהבאנו לעיל בשם הב"ח שאין כוונת תוס' קלב: שיש בהן איסור מיתה] אך חלה שבאה להתיר את העיסה מאיסור מיתה, נחשבת כספק איסור שלא מועילה בו הכרעת מרא קמא כי אין איסור מיתה נוגע מחיוב ממון. [וחזקת היתר אין בה, כמבואר בהערה הקודמת].

15. רש"י כתב חלה ספק איסורא שיש בה עוון מיתה הלכך לא סמכינן אחזקתה, אבל מתנות אין בהן קדושה אלא דין ממון והמוציא מחבירו עליו הראיה. וכבר הבאנו שדקדקו מדבריו שחילוק הגמרא הוא, שיש חזקת פטור בעיסה, אלא שאינה מועילה בספק איסור, כי אם בספק ממון כמתנות. ודנו האחרונים [הנ"ל] אם כוונת רש"י שדוקא באיסור מיתה אין חזקה או בכל איסור, ובספר תורת יקותיאל [ס"א סק"ג] ובדרך אמונה [פ"ח מבכורים ה"ט בבה"ל] ביררו ענין זה עיי"ש.

16. **בפרי מגדים** [שם] הוכיח מכל דברי רש"י בארבע ספיקות לחיוב, שרק ספק איסור שיש בו כרת או מיתה לא מועילה בו חזקת פטור, שהרי דקדק רש"י לפרש למה יש איסור כרת בכל דבר, ומשמע שאיסור סתם מוכרע בחזקת היתר. [וכאן אי אפשר לפרש כמו שביארנו בהערה הקודמת, שהרי לא מדובר בחיובי הפרשה ונתינה שנחשבים איסור רק במקום שבאים להתיר איסור מיתה, אלא באיסורים סתם].

ולפי המבואר לעיל [הערה 11] בשם קונטרס